

Dér Endre

BULGÁRIAI KÉPESLAPOK

IV.

Ismerőseim, barátaim, akiknek olykor a Bulgáriában tapasztaltakról mesélgetek, sokszor faggatnak arról is: milyen politikai tanulságokkal tértünk haza? Milyen az egyszerű állampolgár hangulata Bulgáriában?

Hadd hangsúlyozzam mindenekelőtt: több hetes tapasztalatunk szerint a bolgár — veszedelmesen őszinte nép. Szépitgetés nélkül tárja fel bensejét, s amit mond, annak nem kell kutatni az értelmét, mert nyíltan, s egyértelműen szól. Senki nem állította közülük soha, hogy »ott van már a Kánaán«. Tudják, hogy iparilag igen sokat kell fejlődniük, amíg elérik a közép-európai országok színvonalát. Gyógyszeriparuk például kriminális. De azt is jól tudják — hisz a saját bőrükön tapasztalták —, hogy gazdasági, s főként mezőgazdasági, s közlekedési problémák megoldása tekintetében mérőfőldet haladtak előre 1944 óta, s egyre előrébb lépnek. 1947-ben még szükekén jutott a tábla, — ma már oly tartalmas leveleket mérnek a leggyesze-
rűbb parasztház asztalán is, hogy jó étvágyú íróiársaim is többször »kidőltek« már az első fogásnál. Tagadhatatlanul jól a koszt náluk, izle-
tes, bőséges és olcsó, a hús mindennapos a segédmunkás asztalán is. Célzerű, okos, biztos léptű gazdaságpolitika-
ról tanúskodik a bolgár életszínvonal. A textiláruk, ruhák minősége persze sok kívánni valót hagy még ma-

ga után, de ebben is jelentős az előrelépés az utóbbi években. Imponáló ütemben építkeznek, — s ezt is mérték-
tartó tervszerűséggel cselekszik. Tudják, hogy első-
sorban a természeti adottsá-
gokat kell kihasználni, épp ezért a tengerparton, s a hegyi üdülőhelyeken építkez-
nek a leglázasabban. Ez ki-
tűnő befektetésnek bizonyul: nyüzsgőnek a tengerparton a külföldi üdülők, s a Cseh-
szlovákiából jelentkezőknek például csak a töredékét tudták vendégül látni, — an-
nak ellenére, hogy magunk is több ezer csehszlovák üdülő-
vendéget láthattunk a vár-
nai Aranyparton.

Nyilván a kézzelfogható gazdasági eredmények is jelentősen közrejátszanak abban, hogy a politikai hangulat szintén pozitív a leg-
eldugottabb hegyi faluban is. A Hazafias Arcvonal — az ottani népfőnt — tapasztalhatóan képes minden progresszív nemzeti erő ösz-
szefogására. A párt szövetség-
esei, parasztpárti és pártön-
kivüli dolgozók, el nem tud-
nak más államvezetést kép-
zelni, csak a kommunista párt által irányítottat. Kérlel-
hetetlen keménységgel haj-
tják végre a párt politikáját — mégsem merevednek dog-
matikusokká, — büszkén bolgárok, öntudatosan haza-
fiak, mégsem süllyednek a revizionista nézetek hínár-
jába. No persze, ellenség köztük is csak akad, az im-
perializmus Bulgáriát illetően sem alszik, de nyugodtan állítható: aknamunkájának

vajmi kevés a talaja ebben a magabiztos, napsugaras, erős kis országban. A nép vezetőinek kapcsolata a tömegekkel — közvetlen és spontán. Magam is láthattam, amint a párt és a kormány vezetői gyalogszerrel kalauzsolnak egy kínai küldöttséget az aranyparti homokon, s üdülő-
lökkel, járókelőkkel társalognak kedélyesen.

Felszabadulásuk évfordulóját, szeptember 9-ét vendéglátóinkkal együtt ünnepe-
lítettük meg. Az imponáns felvonuláson tapasztalható természetesen lelkesedés, csa-
ládi hangulat mindkettőn-
ket megkapott. El nem felejt-
hetem a fegyveres alakulat-
okat követő öreg partizánok felvonulását. Rendetlen ösz-
szelvonásban jöttek az öreg harcosok, a régi flinták-
kal, egykori karabélyaikkal markolászva vagy hanyagul vállra vetve, felemás, régi munda-
rjukat öltötték magukra, melyet még a Vito-
sán, vagy a Balkán-hegység bokraiban nyúltak szaggattak a náci-világban. Leírhatatlan ünneplésben részesítették őket! Mi is szerettük volna oda-
kiáltani nekik, hogy jó utódokat, hű fiakat neveltek, hogy dimetrovi nemzedék nőtt a dicsőséges elődök helyébe, s az új nemzedék vállán is biztonságosan nyug-
szik a szépséges Bulgária sorsa.

Ezt jólesett volna Dimitrovnak is elmondanunk. Be-
balzsamozott testét látni le-
het ugyan a mauzóleum vib-
ráló falafelyében, de szen-
vedélyes tűző, szép bolgár szeme örökre zárva marad... Ha élve láthattam volna, azt is elmondta volna neki, hogy a toll emberei sűrűn cseleltek-botlottak ugyan egy esztendeje hazánkban —, de ma már egyre többen tartanak ott, ahol Dimitrov népé-
nek írói: egyre többen tud-
ják, hová tartoznak, s mi a kötelességük.

(Vége.)

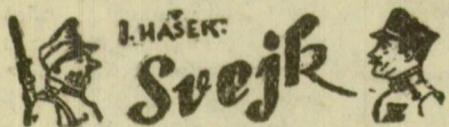
Csak a fele tréfa

Jóleső meglepetésként szolgált a Szegedi Nemzeti Színházban hétfőn este az Országos Filharmonia rendezésében bemutatott »Csak a fele tréfa...« című előadás. Hangulatosan szórakoztató, művészi és tartalmas műsort — amint divatosan mondani szokták: esztrád-műsort — kaptunk. Csodák csodája: képtelen helyze-
tek színpadilag hitelesített zágy-
vaságai nélkül is jól szórakozott a közönség. Sőt!...

A könnyed, színes muzsikáról a Magyar Rádió Kisegyüttese gondoskodott, s Kálmán, Lehár, Dunajevszkij dallamai — no meg az úgy látszik elköptatha-
talan chaplini »Balettipó« — üdén, frissítően, s ha kellett szelid emlékek varázsával telten szolgált meg a vonósok, s a zongorista kezényomán. Németh Marika ezúttal is nemcsak kel-
lemes jelenség volt, hanem elő-
adókészségével, hangjával magá-
val ragadta a közönséget, — a férfiakat és a nőket egyaránt. A fiatal Puskás Sándor is sok tapsot kapott. Ennyit a műsor egyik feléről, s a másik, a cím-
ben hirdetett »Csak a fele tréfa«

val is meg lehetünk elégedve, különösen, ha a Horváth Tivadar által előadott, igen tartal-
mas, szatirikus szanókra gon-
dolunk. Dicséretes irodalmi tö-
rekvés volt az is, hogy Karinthy-
egysíronvasost, a »Kisérleti mód-
szerek«-et mutatták be, Balogh Erzs és Horváth Tivadar mér-
tékartó játékaival. Kaszál László műsorában különösen a mambó-
paródia aratott fergeteges sikert, s »Borkóstoló« című, humoros magán-száma is az igazi humo-
ristát, művészt mutatta meg.

A hétfői műsoron kétségtelenül érződött a magasabb iro-
dalmi és művészi színvonalra törekvés, — amit nem is hall-
gatók el a rokonszenves kon-
feráló dr. Hegedűs János. (Sőt talán túlzottan is hangsúlyozott.) Egy kicsit több »mai« azért kétségtelenül jót tett volna a műsornak, mind a zenei részben, mind a humorban, hiszen azért, ha nem is bővíben, de e téren is akad miben válogatni. Így is örülünk — várva az ez irányú igényes továbbfejlődést — e ma-
ga nemében üdítő és sikeres elő-
adásnak. (L. z.)

(196)

S megint az őrmester hangja hallatszott: — In die Balanz! Beim Fuss! In die Balanz! Schul-ter! Bajonett auf! Bajonett ab! Fällt das Bajonett! Zum Gebet! Vom Gebet! Kniet nieder zum Gebet! Laden! Schiessen! Schiessen halbrechts! Ziel Stabwaggon! Distanz 200 Schritt... Fertig! An! Feuer! Setzt ab! An! Feuer! An! Feuer! Setzt ab! Aufsat normal! Patronen versorgen! Ruth! — Az őrmester cigarettát só-
dort.

Svejk közben szemügyre vette a puská szá-
mát és így szól:

— 4268! Ugyanez a száma volt Peckyben egy mozdonynak is, amelyik a tizenhatodik vágá-
nyon állt. Úgy volt, hogy el kell tolatni javí-
tásra a Lysa nad Labem-i depóba, de az nem ment olyan könnyen, őrmester úr, mert annak a mozdonyvezetőnek, aki oda kellett volna hogy tolassa, nagyon rossz számmemóriája volt. Így aztán a pályamester behívta az íródjába és azt mondta neki: »A tizenhatodik vágányon áll a 4268-as számú mozdony. En tudom, hogy ma-
gának nagyon rossz a számmemóriája, és ha pa-
pirra írnak fel magának valami számot, akkor maga azt a papírt elveszti. De most jól ide figyeljen, ha már olyan gyenge a számolásban, és én megmutatom magának, hogy, milyen

könnyű megjegyezni bármelyik számot. Nézze: a mozdonynak, amit el kell hogy vigyen a Lysa nad Labem-i depóba, 4268 a száma. Na-
hát, ide figyeljen. Az első számjegy egy négyes, a második egy kettes. Most már megjegyezt annyit, hogy 42, vagyis kétszer kettő, az sor-
rendben az első szám, tehát négyes, osztva ket-
tővel, az kettő, és megint csak ott van a né-
gyes meg a kettes. Csak ne ijedjen meg. Meny-
nyi kétszer négy? Nyolc, nem igaz? Tehát véssé az agyába, hogy a 4268-as számból a nyolcas a legutolsó számjegy. Na most hátra van még, ha már megjegyezte, hogy az első 4, a második 2, a negyedik 8, hogy valahogy ügyesen megjegyezze azt a hatost is, ami a nyolcas előtt áll. Hát ez borzasztó egyszerű. Az első számjegy egy négyes, a második egy kettes, négy meg kettő az hat. Most tehát már biztos a dolgá-
ban, hátulról a második egy hatos, így tehát ez a sorrend most már soha többé nem megy ki a fejükből. A maga agyába bele van véssé a 4268-as szám. Vagy ha még egyszerűbben akar eljutni ugyanehhez az eredményhez...«

Az őrmester abbahagyta a dohányzást, ki-
düllesztette a szemét Svejkre, s csak annyit da-
dogni:

— Kappe ab!

Svejk komoly képpel folytatta: — Így hát elkezdte magyarázni neki azt az egyszerűbb módszert, amivel megjegyezheti a 4268-as mozdony számát. Nyolcból kivonunk kettőt, az hat. Most már tud annyit, hogy hat-
vannolc. Hüből kivonunk kettőt, az négy, így már tudja, hogy 4-6-8, azután beleteszi azt a kettőt, és megvan a 4-2-6-8. Az se túl fárasztó,

KÁROLYI LAJOS

Szeged felszabadulásának 13. évfordulójára alkalmából rendezett ünnepségsorozat keretében nyílt meg a Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai képtárában a Károlyi Lajos-emlékkiállítás. A bemutatott gazdag anyag iránt nagy érdeklődés nyilvánul meg azóta is a szegedi művészet kedvelői körében. Holnap, csütörtökön este 6 órai kezdettel a Hazafias Népfőnt szegedi bizottsága, a TIT szegedi titkársága, a Képző- és Iparművészek Csongrád megyei munkacsoportja és a Móra Ferenc Múzeum Károlyi Lajos-emlékétől adózik Szeged nagy festője emlékének. Az este Szélesi Zoltán műtörténeti tart. tár-
latvezetéssel egybekötött előadást. Ez alkalomból köz-
öljük alábbi megemlékezé-
set.

Az új magyar festészet legkülö-
nösebb életű alakjai közé tar-
tozó Károlyi Lajos nyolcvan évvel ezelőtt, 1877. július 16-án Szegeden született. Atyja egy jőnévű helyi csizmadia-
mester volt, aki az árvízkor szerzett hűléses betegségébe halt bele. Anyja, Malatinszky Mária újból férjhez ment, de rövidesen ő is elhunyt. Így a korán árván maradt fiúcs-
kát előbb erdész mostoha-
atyja, Martinovics Mátyás, majd tizenhárom éves korá-
tól nagybátyja, Malatinszky György, szegedi vendéglős nevelte. Károlyi a helyi pia-
rista gimnáziumban szerzett érettségi után (1895) Mün-
chenbe utazott, hogy ott fes-
tőművésszé képezze magát. Azonban a müncheni akadé-
miának élettől elszigetelt, száraz oktatási rendszere nem felelt meg a természe-
tet szerető, költői lelkületű fiatalembernek. Csalódottan tért haza a drávatörökí erdő-
be, mostohaatyjához azzal a szándékkal, hogy pályát vál-
toztat és erdész lesz. Ez a táj, ez a természet újra élet-
re keltette benne a művészt.

Rómába utazott 1896 őszén, hogy az olasz nagymestereket tanulmányozza. Az »Örök vá-
ros«-ban — ahol Fraknói püspöknek másolatott —, több mint egy évet töltött, de munkaköre nem elégítette ki. 1879 végén újra Mün-

chenbe ment, hogy Hollós Simon ottani, később a nagy-
bányai szabadiskolájában ké-
pezze magát. Károlyi itt nemcsak a mozgalom Réti által megfogalmazott: »Min-
den szép és igaz legegysze-
rűbb forrása a természet« programját tette magáévá, hanem behatóan foglalkozott társadalmi és valláserkölcsei kérdésekkel is. Szenvedéllyel merült el Tolsztoj életfilozó-
fiájának tanulmányozásába, mely végül arra serkentette, hogy 1899 őszén hozzá za-
randokoljon. Fáradságos útja azonban a vártnál kevesebbet jelentett, és Jásznája Poljá-
nából, a nagy orosz író ott-
honából csalódottan tért ha-
za. Jó ideig nem vett ecsetet kezébe, mert úgy gondolta, hogy bensője nyugalmát csak a nehéz testi munkában nyer-
heti vissza. Ezért elszegődött unokabátyjához Makóra asztal-
snak. Közeli egy esztendő alatt, amit e szakmában el-
töltött, valóban visszanyerte lellei egyensúlyát. A csendes vidéki légkörben, a gyalpad melett, újra kedvét lelte a művészetben. Festészetének kibontakozása ekkor kezdő-
dött. Károlyi — rövid kül-
földi és budapesti tartózkodásait leszámítva — élete végéig hű maradt ahhoz a kör-
nyezetnek, melynek egy ne-
gyed század alatt mélyérzel-
mű festő-lírikusává, a szegi-
di képzőművészet »Juhász Gvulájává« vált.

E szelid tekintetű, rend-
kívül művelt szegedi festő képei tele-
nek hangulattal, egy érze-
keny lélek visszatükrözésé-
vel. Ezt mutatják alkotásai: a madár lakta vén platánok és nyíló rózsálgetek megra-
gadó együttesét nyújtó »Uj-
szegedi részlet«, a dús lomb-
bólt árnyas deszkakerítéses »Kertes ház«, a csatások utat és két oldalán levélten fásort mutató »Téli hang-
ulat«, az ezerszer megfestett, nemes ízléssel összerakott asztaldíszító »Rózsák«, vagy az esti csendben szü-
letett »Napiemte a Tis-
zán« stb. Hasonló címmel e témákat számtalanszor meg-
festette. Százakra menő ön-
arcképein kívül portréi, ta-
nulmányfejei igazolják, hogy a realista emberbrázolás Károlyi festészetének egyik legsajátosabb értéke. Képei-
nek sokszor — szomorúság-
hangulata a nyomasztó magá-
nyosság és a sivár multból ered, de festészetében ott zsongnak a legtisztább embe-
ri érzések: a kibontakozó ter-
mészet, a helyi táj, a szülő-
város, s a dolgozó nép sze-
retete.

A szerzetesi életű vegetá-
riánus Károlyi Lajos, miután Szegeden letelepedett, a helyi Képzőművészeti Egyesü-
let által rendezett tárlato-
kon éveken át rendszeresen részt vett.

A század elején

iskolát nyitott, s hosszú éve-
kig szegedi művészifjak kép-

zésével is eredményesen fog-
lalkozott. Első nagyszabású gyűjteményes kiállítását a helyi múzeumban, 1910-ben rendezte meg, majd nyolc év-
vel később, 1918 őszén a Nemzeti Szalonban mutatko-
zott be, ahol szép sikere volt. A kiváló tehetségű, felbuk-
kant vidéki festőt ezután szí-
vesen fogadták be a KÉVE tagjai közé. Sőt a Szépmű-
vészeti Múzeum több alkotását megvásárolta. 1919-ben a társadalmi megújódást áll-
hatatosan valló és hirdető Károlyi Lajost, a magyaror-
szági képzőművészeti ügyek népbiztosává nevezték ki. A Tanácsköztársaság bukása után ő is, mint a többi »kompromittált« helyi szo-
cialista érzelmű művész (Hó-
di, Gergely és a többiek), kül-
földre távozott. 1922-ben ugyan hazajött, de nem Szegedre, hanem Székesfehérvá-
ra Prohászka Ottokár püs-
pök vendégeként annak és bátyja arcképét festette meg. Némí pénzhez jutva újra kül-
földre, a neki kedves Olasz-
országba utazott, ahol szor-
galmasan dolgozott. De nem bírta kiinn sokáig, hazavá-
gyott a Tisza partjára. 1924-ben ért Szegedre és még eb-
ben az évben műveiből kiál-
lást rendezett.

Tárlata után felköltözött Budapestre, ahol igen szűkös-
sen, s kölcsönökből kellett énie. Elviselhetetlenné vált magányát egy tisztalelkű-
tű fiatal helybeli lánnyal, Molnár Ilonkával osztotta meg, akit 1926 februárjában elvett feleségül. Ugyanebben az évben még egyszer és egy-
ben utoljára bemutatta ké-
peit a szegedi közönségnek, majd röviddel ezután a bu-
dapesti Rókus-kórházban gyomor- és vesebántalmakkal halálos betegnek feküdt, ahol sok szenvedés után, 1927. március 20-án elhunyt.

Végakarata szerint összes alkotásait a szegedi múzeum-
ra hagyta. Tiszteletbeli közben-
járására holttestét hazahoz-
ták szülővárosába, és a mú-
zeum előtt adták meg neki a végtisztességet. Temetőbe vi-
vó utolsó útjára a Munkás-
dalárda gyászdallal; hűséges barátja, a költő Juhász Gyula pedig így búcsúztatta: »...egy nagy tanítást hagy-
tál ránk: a munka szent. Al-
kotó munkás voltál, ki a jö-
vőnek dolgozik, kinek veté-
se érik, ha a sírja fölött is lesz csak az aratása. Mi itt megfogadjuk, hogy emberi és művészi értékeidet megmu-
tatjuk a világnak és életed koronáját, az igazság szelle-
mét igyekszünk diadalra vin-
ni!«

A Móra Ferenc Múzeum a jelenlegi emlékkiállítást rész-
ben saját anyagából, részben magánygyűjteményekből ösz-
szegyejtött képekből, Károlyi Lajos születésének 80. és halálának 30. egybeeső évfordulójára alkalmából, a nagy szegedi festő tiszteletére ren-
dezte meg.

Szelesi Zoltán

ha másképpen csináldjuk, szorzással és osztással. Akkor is ugyanaz az eredmény jön ki. »Jegyezze meg — mondta a pályamester —, hogy kétszer negyvenkettő az nyolcvannégy. Az évek tizenkét hónapja van. Így hát levonunk nyolcvannégyből tizenkettőt, marad hetvenket-
tő, ebből még tizenkét hónapot, az hatvan, így tehát van már egy biztos hatosunk és a nullát áthúzzuk. Tehát tudjuk, hogy 42, 68, 4. Ha már azt a nullát áthúztuk, áthúzzuk azt a né-
gyest is hátul, és megint egészen nyugodtan megvan a 4268, annak a mozdonynak a száma, amit a Lysa nad Labem-i depóba kell vinni. De nagyon könnyű, mint mondom, osztással is. A vamtárlja szerint hiszámítjuk az »egyűthetősé-
t. Csak nincs talán rosszul, feldőlél-ür? Ha tet-
szik akarni, én megint elkezdem, például a »General de charge«-szal. »Fertig! Hoch an! Feuer! Hű, a kutyafaját! Rosszul tette a kapi-
tány úr, hogy ide küldte a napra. Most mehe-
tek hordágyért.

Előkerült az orvos, és megállapította, hogy vagy napszúrás, vagy akut agyhártyagyulla-
dás esete forog fenn.

Mikor az őrmester magához tért, Svejk még mindig ott állt mellette, és azt mondta:

— Szóval, hogy befejezem. Azt hiszi, őrmes-
ter úr, hogy az a mozdonyvezető megjegyezte a számot? Mindent összekevert és beszorozta hárommal, mert csak a szentháromságra emlé-
kezett. a mozdonyt meg otthagya, az még most is ott áll a tizenhatos vágányon.

Az őrmester ismét lehunyta a szemét. S amikor Svejk visszatért a vagonjába, arra

a kérdésre, hogy hol volt ilyen sokáig, azt fe-
lelte:

— Aki másnak laufschriftot ás, száz schüler-
be esik bele. — A vagon egyik sarkában Balos un reszeltett. Tudniillik Svejk távollétében, miután a tyúk megfőtt, felfalta Svejk adagjának a felét.

A transzportot még elindulása előtt utolérte egy vegyes katonavonat, különböző alakulatok-
hoz tartozó katonákkal. Ezek vagy lemaradtak az alakulatuktól, vagy kórházból kikerülve mentek utána, s voltak közöttük más gyanús egyének is, akiket kivégeztek valahová vagy fogdában ültek mostanáig.

Ebből a vonatból lépett ki többek között Marek egyéves önkéntes is, akit annak idején la-
zadásért lecsuktak, mert nem akart latrinát pu-
colni; a hadosztálybírósg az azonban felmentette, becsúntatták ellene a vizsgálatot, s így Marek egyéves önkéntes most megjelent a törzsvagon-
ban, hogy jelentkezze a zászlóaljparancsnok-
nál. Marek ugyanis eddig sehová se tartozott, minthogy fogdába került.

Ságnar kapitány nem örült túlságosan, amik-
or meglátta az egyéves önkéntest és átvette a megkezdésével kapcsolatos iratokat, amelyeken a következő, szigorúan titkos megjegyzés állt: »Politisch verdächtig! Vorsicht! (Politikailag gyanús! Vigyázat!) — de szerencsére észbe ju-
tott a latrinatábornok, akit olyan érdekes ta-
nácsot adott neki, nevezetesen, hogy egészítse ki a zászlóalj egy »bataliongeschichtsschrei-
berrel«.

(Folytatjuk)